

ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗАСУДЖЕННЯ ОСОБИ ЯК ЗАСІБ БЕЗПЕКИ ЗА ПРОЕКТОМ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Рябчинська Олена Павлівна

*доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри
кримінального права, процесу та криміналістики
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Павлов Володимир Григорович

*кандидат юридичних наук, доцент, суддя
Новозаводський районний суд м. Чернігова
м. Чернігів, Україна*

В ст. 3.6.7. «Оприлюднення інформації про засудження особи» проекту нового КК України (далі проекту КК) визначено, що оприлюднення інформації є засобом безпеки, що полягає у розміщенні інформації про особу, засуджену за вчинення: 1) умисного злочину 5–9 ступенів тяжкості; 2) злочину, передбаченого статтями 4.5.4–4.5.11, 7.6.4–7.6.6 цього Кодексу; 3) корупційного чи пов'язаного з корупцією злочину. Таке оприлюднення інформації про засудження особи здійснюється у визначених судом медіа, а крім того здійснюється у разі засудження: 1) за злочини, передбачені статтями 4.5.4–4.5.11, 7.6.4–7.6.6 цього Кодексу, – в Єдиному реєстрі осіб, засуджених за злочини проти сексуальної свободи та сексуальної недоторканості дитини; 2) за корупційні та пов'язані з корупцією злочини, – в Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. У разі оприлюднення інформації про засудження особи не допускається розміщення відомостей про персональні дані інших учасників кримінального провадження. Розробники проекту КК виходили з того, що «якщо для вітчизняного кримінального права такий засіб безпеки є відносно новим, то в кримінальному законодавстві окремих зарубіжних держав він використовується давно і успішно. Його застосування забезпечує реалізацію, як мінімум, цілей забезпечення публічного осуду особи за вчинене кримінальне правопорушення і убезпечення суспільства в цілому та окремих осіб від вступу в правові відносини з особою, засудженою за певні кримінальні правопорушення (зокрема, її працевлаштування, укладання цивільно-правових договорів тощо)» (Бурдін Ю.В.) [1, с. 160]. Точніше

в кримінальному законодавстві окремих зарубіжних країн (Франції, Республіки Сан Марино, Республіки Польща) відомий такий захід безпеки, як опублікування вироку (М.І. Хавронюк). Ідея цього заходу полягає в інформуванні оточуючих щодо можливої небезпеки, яка виходить від особи, котра відбувала покарання за тяжкий або особливо тяжкий насильницький злочин (І. Горбачова) [2, с. 13].

Вітчизняні рецензенти проекту КК висловилися за те, що основним аргументом запровадження оприлюднення інформації про засудження в Україні, має стати пропорційність превалювання суспільного інтересу над приватним. Як зазначено у постанові Пленуму Вищого адміністративного суду від 26 вересня 2016 р. № 10 «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації», лише дуже серйозні доводи на користь суспільного інтересу в розголошенні інформації можуть переважити можливу шкоду інтересам захисту права на невтручання в особисте життя та захисту персональних даних, коли йдеться про так звані вразливі персональні дані, зокрема, й щодо засудження особи за кримінальне правопорушення [3, с. 199].

У контексті чого висловили низку зауважень до проекту: 1) коло злочинів, засудження за які передбачає оприлюднення інформації, охоплює всі умисні злочини 3–9 ступенів тяжкості. Однак у ч. 2 ст. 3.6.2 загальним правилом застосування засобів безпеки є врахуванням не лише ступеня тяжкості, а й характеру вчиненого діяння. Невраховання характеру діяння, як видається, нівелюватиме безпечовий (попереджувальний) потенціал засобу. Наприклад, до умисних злочинів 3-го ступеня тяжкості належить, зокрема, «обіг рослини або гриба, що містять наркотичні засоби чи психотропні речовини, з метою збуту» (ст. 5.2.6). Чи справді існує соціальний інтерес в оприлюдненні інформації про засудження такого правопорушника? Тим більше, що таких злочинів в Україні досить багато, і як позитивно може вплинути на суспільство опублікування довгих списків засуджених наркодилерів? Відповідно, доцільно уточнити перелік злочинів, вчинення яких тягне за собою застосування цього засобу безпеки [3, с. 200]. Розробники проекту КК дослухалися до цього зауваження і наразі (станом на 01.08.2024 р.) передбачено розміщення інформації про особу, засуджену за вчинення умисного злочину 5–9 ступенів тяжкості. Також фахівці звернули увагу, що в Україні вже існують Реєстр осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та недоторканності малолітньої чи малолітнього та Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (Реєстр корупціонерів). Також ставлять ряд питань, пов'язаних з реальним запровадженням такого засобу як от: з проекту незрозуміло, чи є обов'язковим

застосування оприлюднення інформації про засудження особи, чи це диспозитивний припис; яка інформація про засудження особи має бути оприлюднена? Чи можна оприлюднювати дані про застосування кримінально-правових засобів, які не є покаранням, якщо, наприклад, разом із покаранням застосовані засоби пробації або амбулаторна психіатрична допомога? Тому на їх думку ст. 3.6.7 потребує редакційного уточнення. Також рецензенти звернули окрему увагу на проблемні питання застосування оприлюднення інформації про засудження особи щодо неповнолітніх висвітлено у зауваженнях до розділу 3.10 [3, с. 201].

Вважаємо слушними висловлені вище зауваження та застереження. Також вважаємо за необхідне звернути увагу ще на один аспект цієї проблеми, а саме як тлумачити фразу «оприлюднення інформації про засудження особи»? Мова йде про те, що засуджена вироком місцевого суду особа може реалізувати своє право на апеляційне оскарження і подати апеляційну, а в подальшому і касаційну скаргу на рішення суду. Відповідно до ст. 400 КПК, подання апеляційної скарги на вирок або ухвалу суду зупиняє набрання ними законної сили та їх виконання, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Тож можливо більш доцільно вести мову не про оприлюднення інформації про засудження особи, а про вступ в законну силу вироку суду щодо певної особи. Також викликає питання яким чином має бути реалізовано припис ч. 2 ст. 3.6.7 проекту КК, що оприлюднення інформації про засудження особи здійснюється у визначених судом медіа. Слід зважати на наступні питання, які потребують вирішення та узгодження з регуляторним законодавством: в ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» такими повноваженнями суд не наділено, а згідно зі ст. 15 ЗУ «Про медіа» не належать до друкованих медіа офіційні друковані видання, що видаються з метою забезпечення доступу до публічної інформації; ЗУ «Про медіа» визначає правові засади діяльності в Україні суб'єктів у сфері медіа, а також засади державного управління, регулювання та нагляду (контролю) у цій сфері. Суд таким суб'єктом не є. До сфери дії цього Закону не належить поширення масової інформації зокрема й на офіційних веб-сайтах державних органів, органів місцевого самоврядування, призначених для поширення інформації, передбаченої Законом України «Про доступ до публічної інформації»; свобода діяльності у сфері медіа передбачає зокрема, що вона ґрунтується на принципах свободи вираження поглядів і переконань, свободи поширення, обміну та отримання інформації, свободи діяльності суб'єктів у сфері медіа, у тому числі вільного визначення змісту інформації, захищеності особи від втручання в її особисте та сімейне життя. Тож підстави виконання рішення суду, яке медійний суб'єкт має виконувати

не визначені; свобода діяльності медіа передбачає недопущення незаконного втручання у діяльність суб'єктів у сфері медіа з боку державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, політичних партій, власників відповідних суб'єктів, будь-яких інших фізичних та юридичних осіб; в ЗУ «Про засоби масової інформації» прямо забороняється розголошення будь-якої інформації, яка може призвести до вказання на особу неповнолітнього правопорушника без його згоди і згоди його законного представника (ст. 3); діяльність друкованих засобів масової інформації, спрямована на отримання прибутку, є підприємницькою діяльністю у цій сфері і здійснюється на основі цього Закону, Закону України «Про підприємництво» та інших актів чинного законодавства України, тож за розміщення будь-якої інформації замовник має сплатити. Тобто на порядок денний постає питання про статтю видатків з державного бюджету України, що в умовах кризи з фінансуванням судової гілки влади буде прийнято як вкрай нераціональне рішення.

Отже, не заперечуючи саму ідею оприлюднення інформації (передумовою чого є вирок суду) саме з позиції забезпечення суспільства й особливо окремих категорій осіб від вступу в правові відносини з такою особою, як то заявлено розробниками проекту КК, варто більш чітко визначити прийнятні (законні) форми поінформованості (обізнаності) зацікавлених осіб.

Принаймні сьогодні таку функцію успішно можуть виконувати загадані вище реєстри. Зокрема в ст. 6¹ КВК передбачено, що єдиний реєстр осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, є автоматизованою електронною базою даних, створеною для забезпечення збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку, узагальнення даних про осіб, які вчинили злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, у тому числі осіб, судимість яких за такі злочини знята або погашена в установленому законом порядку. До такого реєстру вносяться відомості щодо прізвища, імені, по батькові засудженого, дати народження, місця проживання чи перебування, кримінального правопорушення, за який його було засуджено, виду кримінального покарання, який до нього був застосований, інформацію про фактично відбуте ним покарання, а також про порушення правил адміністративного нагляду. Інформація про особу вноситься до реєстру на підставі обвинувального вироку суду, який набрав законної сили.

При цьому важливо, що право на отримання інформації щодо факту перебування конкретної особи в реєстрі мають: 1) сільські, селищні та міські голови, керівники державних адміністрацій, інших органів державної влади та місцевого самоврядування – щодо осіб, які

претендують на зайняття посади керівника (заступника керівника) дошкільного навчального закладу, середнього навчального закладу, позашкільного навчального закладу, закладу охорони здоров'я або іншої установи, організації, зобов'язаної здійснювати нагляд за малолітніми особами або надавати послуги медичного, навчального чи соціального характеру малолітнім особам, та належать до їх сфери управління; 2) керівники дошкільних навчальних закладів, середніх навчальних закладів, позашкільних навчальних закладів, закладів охорони здоров'я або іншої установи, організації, зобов'язаної здійснювати нагляд за малолітніми особами або надавати послуги медичного, навчального чи соціального характеру таким особам, у зв'язку з вирішенням питання щодо прийняття особи на роботу; 3) будь-яка фізична особа щодо інформації про себе; будь-яка фізична особа щодо інформації про іншу особу у разі наявності завіреної відповідно до вимог Закону України «Про нотаріат» згоди особи, щодо якої така інформація запитується [4].

Рішення про включення інформації про обвинуваченого у скоєнні кримінального правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи до Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи зазначається у резолютивній частині вироку (п. 2 ч. 4 ст. 374 КПК) [5].

Також в Україні діє Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (Реєстр корупціонерів), тобто портал, де міститься інформація про всіх фізичних та юридичних осіб, які вчинили корупційні правопорушення. НАЗК адмініструє цей реєстр з лютого 2019 року [6]. У реєстрі опублікована інформація про: фізичних осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення; юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру (наприклад, штраф чи конфіскація майна) через корупційне правопорушення. Завдяки цьому реєстру можливо перевірити наявність інформації про себе чи про інших осіб, які претендують на посади відповідального або особливо відповідального становища або посади з підвищеним корупційним ризиком; аналізувати відомості про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру через корупційні правопорушення, для якісного відбору контрагентів чи підрядників. Варто звернути увагу, що відповідно до Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, підставою для внесення реєстратором відомостей про особу, яку притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, є зокрема

електронна копія рішення суду, яке набрало законної сили, з Єдиного державного реєстру судових рішень [7]. Тож наразі жодного окремого рішення суду з цього приводу не вимагається, оскільки електронна копія рішення суду про притягнення до кримінальної, адміністративної та цивільно-правової відповідальності особи за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення надсилається Реєстратору відповідно до порядку надсилання електронних копій судових рішень щодо осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та щодо юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення.

Література:

1. Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення : монографія. Андрушко П. П., Бакумов О. С., Баулін Ю. В., Бурдін В. М., Вишневецька І. А., Горох О. П., Гурова Н. О., Марчук Н. О., Навроцький В. О., Пономаренко Ю. А., Стрельцов Є. Л., Хавронюк М. І. / за заг. ред. Ю. В. Бауліна, М. І. Хавронюка. К. : Компанія ВАІТЕ. 494 с.
2. Горбачова І. М. Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз) : автор. дис. на здоб. наук. ст. канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.08. Одеська національна юридична академія, Одеса, 2008. 20 с.
3. Висновок на проєкт Кримінального кодексу України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/03/16/vysnovok-natsionalnyh-ekspertiv.pdf> (дата звернення 20.11.24).
4. Кримінально-виконавчий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 3–4, ст. 21.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 8.
6. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (Реєстр корупціонерів). URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/> (дата звернення 21.11.24).
7. Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, затверджене Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції 09.02.2018 № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-18#п13> (дата звернення 20.11.24).